

02.11.2009

Dnro TAS 307/2009

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Oikeusministeriö

2. 11. 2009

Oel 6 / 41 / 2009

MUUTOKSIA VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERISTA JA EDUSKUNNAN
OIKEUSASIAMIEHESTÄ ANNETTUIHIN LAKEIHIN VALMISTELEVAN TYÖRYHMÄN
KOKOONPANO

Tasa-arvovaltuutettu on ottanut omana aloitteenaan selvitettäväkseen, onko oikeusministeriön asettaman työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella muutoksia valtioneuvoston oikeuskanslerista ja eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuihin lakeihin, kokoonpanossa noudatettu naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) (jäljempänä tasa-arvolaki) 4 a §:n (232/2005) kiintiösäännöstä. Työryhmässä on viisi miestä ja kaksi naista.

ASIASSA HANKITTU SELVITYS
Oikeusministeriö

Oikeusministeriö pyysi kesäkuussa eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa, oikeuskanslerinvirastoa, ulkoasiainministeriötä, lapsiasiavaltuutettua, tasa-arvovaltuutettua, tietosuojavaltuutettua, vähemmistövaltuutettua sekä Ihmisoikeusliitto ry:tä nimeämään edustajansa jäseneksi asetettavaan työryhmään, joka valmistelisi muutoksia valtioneuvoston oikeuskanslerista ja eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuihin lakeihin. Kirjeessä kaikkia tahoja pyydettiin ottamaan huomioon tasa-arvolain 4a §:n säännös.

Ulkoasiainministeriö, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, oikeuskanslerinvirasto, tasa-arvovaltuutettu ja Ihmisoikeusliitto ry esittivät sekä nais- että miespuolisen edustajan työryhmän jäseneksi. Lapsiasiavaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, tietosuojavaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu eivät pyynnöstä huolimatta esittäneet yhteistä jäsentä työryhmään. Lapsiasiavaltuutettu, tietosuojavaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu ilmoittivat kukin oman naisehdokkaansa, näistä lapsiasiavaltuutettu ja vähemmistövaltuutettu perustelivat ehdotuksensa. Ulkoasiainministeriön, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ja oikeuskanslerinviraston ensisijaisesti ehdottamat edustajat olivat miehiä. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ja oikeuskanslerinvirasto viittasivat näiden ehdokkaiden erityiseen asiantuntemukseen.

Ihmisoikeusliitto ry:n ensisijaisena ehdotuksena oli naispuolinen jäsen. Oikeusministeriö päätyi omalta osaltaan nimeämään miespuolisen jäsenen ja naispuolisen sihteerin työryhmään. Työryhmän puheenjohtaja on mies.

Tasa-arvolain kiintiösäännöksen johdosta asian valmistelija oli puhe-limitse yhteydessä ulkoasiainministeriöön, mutta ulkoasiainministeriö ei suostunut poikkeamaan ensisijaisesti tehdystä jäsenehdotuksesta, vaan vetosi miespuolisen jäsenen erityiseen asiantuntemukseen ja osaamiseen. Asiasta käytiin myös sähköpostikeskustelua.

Oikeusministeriö asetti kyseisen työryhmän 26.6.2009. Työryhmän kokoonpano perustui edellä mainittujen tahojen tekemiin esityksiin perusteluineen, kuitenkin niin, että valtuutettujen ehdottamista henkilöistä päädyttiin nimeämään vain vähemmistövaltuutettu työryhmän jäseneksi.

Erityisenä syynä poiketa kiintiösäännöstä oikeusministeriö katsoo, että asettamispäätöksen valmistelussa esitetyistä seikoista kävi ilmi, että ulkoasiainministeriön sekä ylimpien laillisuusvalvojien ehdottamilla miespuolisilla jäsenillä oli katsottava olevan laajempi erityisosaaminen kuin mainittujen virastojen toissijaisesti nimeämällä naisehdokkailla. Oikeusministeriöllä ei ollut perusteita asettaa edustajiaan nimeämään pyydettyjen tahojen arviota oman edustajansa erityisasiantuntemuksesta kyseenalaiseksi.

TASA-ARVOVALTUUTETUN KANNANOTTO

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4a § 1 momentti edellyttää, että valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Kiintiösäännöksen on vakiintuneesti katsottu koskevan myös ministeriöiden nimittämiä toimielimiä, kuten työryhmiä. Lainkohdan 3 momentin mukaan viranomaisten ja kaikkien niiden tahojen, joita pyydetään nimeämään ehdokkaita lainkohdassa tarkoitettuihin toimielimiin, tulee mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sekä naista että miestä jokaista jäsenpaikkaa kohden.

Tasa-arvolain uudistamisen yhteydessä (HE 195/2004 vp) lain 4 §:ssä jo aikaisemmin säädettyä viranomaisen velvollisuutta edistää tasa-arvoa täsmennettiin ja vahvistettiin. Viranomaisten tulee lainkohdan mukaan kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista.

Lain esitöiden mukaan muutosten tavoitteena oli tuoda esille se, että sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi on kysymys paitsi edistämismääräyksen omaksumisesta myös määräyksiä tasa-arvon edistämismääräysten ja -menetelmien kehittämiseen ja omaksumiseen. Viranomaisen tulee kaikessa toiminnassaan edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Kiintiösäännöksestä voidaan poiketa erityisestä syystä. Erityisen syyn käsitettä on tulkittava suppeasti. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että toimielin käsittelee jotain kapeaa erityisalaa, jonka asiantuntijat ovat vain joko naisia tai miehiä. Erityisen syyn olemassaolo on aina perusteltava ja tällaisen syyn on oltava olemassa jo toimielintä nimitettäessä. Toisin sanoen kiintiösäännöksen vaatimus on otettava huomioon toimielintä asetettaessa ja mahdollisten erityisten syiden olemassaolo nimenomaisesti todettava ja perusteltava asettamispäätöksessä.

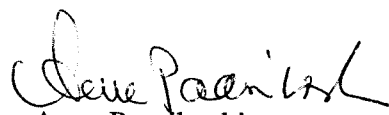
Tasa-arvolain kiintiösääntö velvoittaa erityisesti toimielimen asettamista valmistelevaa viranomaista eri toimin pyrkimään siihen, että toimielimen kokoonpanossa on kiintiösäännön edellyttämä määrä naisia ja miesjäseniä. Ministeriö on pyrkinyt saamaan toimielimeen tasa-arvolain mukaisen kokoonpanon käymällä neuvonpitoa esityksiä tehneiden tahojen kanssa mahdollisuudesta korvata miesjäsen naisella. Kukin taho on perustellut esitystään painavin erityisosaamista koskevin perustein. Näin ollen tasa-arvovaltuutettu katsoo, että oikeusministeriö on tässä tapauksessa ottanut asian valmistelussa huomioon tasa-arvolain 4a §:n velvoitteet.

Tasa-arvovaltuutettu

Pirkko Mäkinen

Ylitarkastaja

Anne Paasikoski